

СВАБОДА

№ 1

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

КРАСАВІК 1990

ГЕННАЯ ПАМЯЦЬ НАЦЫІ

Беларускі Народны Фронт «Адраджэнне»

ЗАЯВА

Зноў сыйшліся ў адным месцы дзве неспылы даты: Вялікідзень і Чарнобыль. Белая дата і чорная дата. Але мала хто ў нашым краі будзе адзначаць іх. Бо на Вялікідзень забыліся, а пра Чарнобыль дэпшы і ня згадваць...

Ён сам нагадае пра сябе.
Калі нашым страчае свай «Я», сваю мова, сваю гістарычную і этнічную, генную памяць, — тады гены нашы зараз жа напаліваюцца безроднай пошасцю. Святлое месца не пустэе.

Хто цяпер скажа, як будзе выглядаць беларус праз 50 ці 100 гадоў? Ці не атрымаецца так, што самы «чэстакроўны беларус» будзе **беларукой**?. Мы ўрываем атанчаныя станцыі, выпічам зямлю, рэкі і чыстае паветра, мы будзем камунізм, але ніхто з нас ні разу ніколі не задумаўся — хто даў нам на гэта права?

Дзяды перадалі нам багаты край з багатай гісторыяй і культурай. Яны перадалі нам у спадчыну прыстойнае чалавечы аблічча, прыгожую мову і Вялікідзень.

Мы перадамо сваім дзецям веру ў светлае заўтра і Чарнобыль у генал.

Цяжва, на якой мове яны скажуць нам за гэта: «Дзякуй»?

Наталія АРСЕНЬНЕВА

Малітва

Магутны Божа, Узладар сусьветаў,
Вялікі сонцаў і сэрца малых!
Над Беларусі ціхай і ветавай,
Рассям прамежы свае хады.

Дай спор у прашы будзін і зярэй,
На хлеб штодзінны, на родны край,
Павагу, сілу і велі веры
У нашу праўду, у прышласць — дай!

Дай урадліваць жыццёвым нівам,
Учэнкам нашым пашлі ўмалот,
Зрабі магутнай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу і наш народ!

Управа Сойму Беларускага Народнага Фронта «Адраджэнне» лічыць, што заява Прэзідыума Вярхоўнага Савету БССР ад 29 сакавіка 1990 году аб перадачы БССР паўночна-заходніх беларускіх тэрыторый былой Віленскай вобласці і горада Вілені (дзяперыянага Віаноса) у выпадку выхаду Літвы са складу СССР не з'яўляецца самастойным рашэннем, не прадкідвана сапраўдным клопатам пра інтарсы Беларускага народу.

З кастрычніка 1939 году Урад БССР паслужыўна кіраваў і кіруецца ў гэтым пытанні пазначанай Масквы. Тая акалічнасць, што выкладзеная ў заяве тэрытарыяльныя патрабаванні да Літвы з'яўляюцца толькі з выходам або нявыходам апошняй са складу СССР, дазваляе расцаніць іх як форму палітычнага шантажу.

Мэта заявы Прэзідыума Вярхоўнага Савету БССР — перашкодзіць ажыццяўленню дзяржаўнай незалежнасці Літоўскай Рэспублікі шляхам ультыматыўнага запіску, стварэння крыніцы напружанасці паміж Беларуссю і Літвой, пракажвання міжнацыянальнай варажасці і вайсковага ўмяшання.

У сувязі з гэтым заяўляем

1. Кожны народ мае незалежны права на дзяржаўную незалежнасць. Гэтае права прызнава міжнароднай супольнасцю і замяшчава адпаведнымі дакументамі. Незалежнасць Літвы аднагоў закона і свабодна выбрана Вярхоўны Савет Рэспублікі. Мы разумеем і вітаем імкненне народу Літвы да незалежнага дзяржаўнага існавання.

2. Праблема самазахавання, жыццяздзяйсненні і гісторыка-культурнай перспектывы аўтацтоннага беларускамоўнага насельніцтва, якое складае большасць у Віленскім краі, не вырашалася. Ігнараванне гэтай праблемы як краўніцтвам Саветаў Літвы, так і краўніцтвам Беларускай ССР толькі ускладняла становішча. Мы спадзімся, што Літоўскі Урад практычна забяспечыць выкананне заканадаўства Літоўскай Рэспублікі аб правах нацыянальнасцяў Літвы і аб месцовым самакіраванні таксама і ў дачыненні да беларускамоўнага насельніцтва Віленскага краю.

3. Мы прытрымліваемся прынцыпу непарушнасці межаў. Паводле Хельсінскіх пагадненняў і Канстытуцыі Беларускай ССР, межы Рэспублікі могуць быць змененыя толькі пры ўзаемнай згодзе непарушна зацверджаных бакоў. Тэрытарыяльныя пытанні, праблема статусу і развіцця тэрыторый не вырашаюцца шляхам палітычнага шантажу.

Управа Сойму БНФ «Адраджэнне»

Менск, 3 красавіка 1990 г.

НАША ГЕННАЯ ПАМ'ЯЦЬ

ПАТРАБАВАНЬНІ ЖЫХАРЭЎ ЗАРАЖАНЫХ РАЕНАЎ
БЕЛАРУСІ, ПРЫНЯТЫЯ 24 ЛЮТАГА 1990 ГОДА НА
МІТЫНГУ ў ХОЙНІКАХ

Чарнобыльская біда з сацыяльна-га пункта перарасла ў пытанне палітычнае, на карту пастаўленыя аб'і і жыццывыя беларускага народу. Мы, жыхары Хойніцкага, прадстаўнікі Нароўзі, Брагіна і навакольных вёсак, прыняўшы на сябе першы ўдар стыхіі, усё гора і пакуты, амаль 4 гады звышамся сацыяльна безабаронныя, сам-насам з Чарнобыльскай бядой. Чара нашага шчэрэння перапоўняецца. Мы патрабуем ад Вярхоўнага Савету СССР:

1. Прыняць Закон аб чарнобыльскай бізе.

2. Прызнаць гарады Хойнікі, Нароўля, Брагіна Гомельскай вобласці зонай бедства.

3. Даць усім ахвотным без выключэння, незалежна ад узросту, юрыдычнае права выезду з раёна і горада з гарантыяй на атрымання нечарговага жылля і забеспячэння праймаю на ўсёй тэрыторыі СССР на працягу 1990 — 1991 гг.

4. Выкарыстоўваючы міжнародны вопыт, зрабіць разлікі і выплаціць усім кампенсаванню за прычыненны здароўю людзей страты (кампенсаванне выплаціць за кошт Міністэрства).

5. Даць палітычную і юрыдычную асімку бездзейнасці партыйных і савецкіх органаў у 1986 годзе, утойкаваны ўзроўню і маштабам забруджвання тэрыторыі БССР радыянуклідамі ў 1986 — 1990 гг.

У звязку з гэтым патрабуем суда над:

дзяржтарам Інстытута біяфізікі Мінздрава СССР Ільіным;

старшынёй Дзяржкамгидрамету СССР Ізраедем;

нам. міністра аховы здароўя СССР Кондрасевым;

бюдам і сакратаром ЦК КПБ Сялюжковым;

бюдам і сакратаром Гомельскага аблкому КПБ Сямем.

6. Зняць грыв «сакрэтна» з усіх публікацый, якія тычацца аварыі на ЧАЭС (бо яны датычацца жыцця і здароўя людзей).

7. Адміністрацыя Міністэрства СССР «35 бараў за жыццё». Яна не гарантуе бяспечных умоваў

жыцця і захавання здароўя насельніцтва. Пры адным дозахаванні нагрузак насельніцтва павінны быць прыняты міжнародныя нормы размяшчэння баспекі з улікам высокіх узроўняў дозавых нагрузак у першы час пасля аварыі і пры складаным уздзеянні адначасова некалькіх радыянуклідаў.

8. З 1 сакавіка 1990 года перайсці на дааварыйныя анікі ўзроўню забруджвання радыянуклідамі прадуктаў харчавання і сельгаспрадукцыі (знізіць «ВДУ»).

9. Дзяржкамгидрамету СССР, АН СССР даць насельніцтву Хойніцкага раёну і Хойніцкага да траўня 1990 г. карты па абстаноўцы.

10. Выканаць неаднаразовым разлікам Саўміну БССР пра забеспячэнне насельніцтва дазятрычнымі прыборамі (ДРГ-01 Т, «Сосна», «Белан») у неабходнай для насельніцтва колькасці, забеспячэнне дастатковай колькасці мэд. абсталявання, аднаразовых шпрыцоў, мэд. прыпаратаў, герматычных кабінэў для тэхнікі, з 1 сакавіка 1990 г. пачаць забяспячэнне чыстымі прадуктамі харчавання па і катэгорыі, даслабуючы ўвагу надалі пашырэнню асартымэнту дзіцячага харчавання і садавінны.

11. Неадкладна спыніць будаўніцтва на тэрыторыі забруджвання звыш 5 кю/км² (сумарна), вызваленне пры гэтым спаді накіраванне на будаўніцтва аб'ектаў у чыстай зоне.

12. Катэгорычна забараніць на жніўне 1990 г. любыя вытворчасці сельгаспрадукцыі на зямлі, забруджанай звыш 5 кю/км².

13. На прадукцыі, якая зроблена на тэрыторыі з забруджваннем ад 1 да 5 кю/км², пазначыць ступень забруджвання.

14. Распрацаваць правільны механізм адміністрацыі за вытворчасці і рэалізацыі насельніцтву прадукцыі, забруджанай радыянуклідамі звыш за дааварыйныя нормы.

15. Устанавіць публічны кантроль грамадзянскай за пахаваннем адходаў, якія ўтрымліваюць радыянукліды, з прадпрыемстваў Хойніцкага і Хойніцкага раёну.

16. Нечарговага абсадоўвання ў амбулаторна-паліклінічных установах, шпіталізацыі і атрымання бас-

патна мідыкаменту па рэчэнне лекара.

17. Дыспансэрнага наглядку не раздзяць, чым 2 разы на год, у спэцыялізаваных установах.

18. Асобам, якія жывуць у зоне забруджвання ня менш за 5 гадоў, скараціць тэрмін выхаду на пенсію па ўзросце на 5 гадоў. Выплату пенсію рабіць з улікам 100-працэнтавай даплаты.

19. Неадкладна закрыць Чарнобыльскую атамную электрастанцыю.

20. Стварыць пры Вярхоўным Савеце БССР нацыянальны камітэт радыяцыйнай абароны, які стаў будзе займатца пытаннямі якасці і Чарнобыля. Умоўна закрыць Хойніцкі, Брагініскі і Нароўлянскі раёны з 26 красавіка 1990 г. і вызначыць раёны ў чыстых рэгіёнах краіны для перасялення насельніцтва.

21. Ад мітыngu даць тэлеграму на сяню Вярхоўнага Савету СССР з патрабаваннем разгледзець становішча ў Хойніках і Хойніцкім раёне ў плане аварыі на ЧАЭС.

22. Патрабуем ад Вярхоўнага Савету СССР і Вярхоўнага Савету БССР даць адказ на пастаўленыя пытанні не пазней, чым 20 красавіка 1990 года.

ЧАРНОБЫЛЬ: 26.04.86: ГЕННАЯ ПАМЯЦЬ НАЦЫ

Адам ГЛЕБУС, Уладзімер СЫЦЯПАЊ. Страшны Суд. Фрагменты пано. Палатно, алей. 70Х50 см — кожны фрагмент. 1979. Праца наскончаная.

ЗАУТРА БЫЛІ ВЫБАРЫ

Мы прайшлі першым этап выбароў у Вярхоўны Савет БССР. Акадэмія вынічаў вымагае кароткага спыналіна на грамадзка-палітычнай сітуацыі, што складалася на Беларусі напачатку 1990 года.

10 лютага на Ўсебеларускім Дэмакратычным форуме, скліканым у Менску па ініцыятыву Беларускага Народнага Фронту, быў утвораны Беларускі Дэмакратычны Блок (БДБ), у які, апроч БНФ «Адраджэнне», увайшлі Таварыства Беларускай мовы, Беларускі акадэмічны саюз, творчыя саюзы, Саюз каапаратараў БССР, Рабочы саюз Беларусі, Беларускі сялянскі саюз і Акадэмія навук БССР. У сваім «актыве» БДБ меў:

- праграмаўную ды палітычную платформу;
- значную колькасць актывістаў (пераважна сіяброў БНФ) і
- статус апазіцыі да кіраўнічых партыйных колаў.

У «пасіве» БДБ былі:

- амаль поўная адсутнасць сродаку масавай інфармацыі і, натуральна, малая магчымасць даведацца выбаршчыкаў сваю платформу і погляды;
- неапрацаваны арганізацыйнае структуры; у БНФ — гэта яго неабходнага становішча, у ТБМ і БСР — з-за кароткага тэрміну іх існавання;
- выбары ўзяла актывізм фэзэл і дробныя палітычныя сілы — камуністычная намінікатура — партыйная, «шэсцая, гаспадарчая і намінікатура сатэлітных арганізацый» (ЛКСМБ, Белсаўпрацу, саветаў вяртаражаў... Гэтая намінікатура таксама мела свой палітычны баланс. У «пасіве»:

- 72 гады значнасці;
- цяжкі акадэмічны стан у рэспубліцы;
- падвышэнне перад выбарамі заробкі;

— уласны на свядомасць народа падзею ва Ўсходняй Еўропе.

У «актыве» намінікатура мела:

- усе афіцыйныя сродкі масавай інфармацыі і, натуральна, — магчымасць праводзіць самую разнашэрую кантрапагандаў супраць сваіх супернікаў;

— уласныя дзяржаўны і партыйны апарат, а таксама вліццё дзяржаўныя сродкі для шырокашэрагога падкупі выбаршчыкаў;

— амаль поўны кантроль над Цэнтральнай, аргановамі ды ўчастковымі выбарчымі камісіямі.

Іных палітычных сілаў на Беларусі ў пачатку 1990 не было. Тая нештамлікі палітыкаў, аб'яднаных, групы, што іхніліся трымацца пасяродзіне паміж БДБ і камуністычнай

намінікатурай, ня здолелі, за рэакім выключэннем, выставіць сваіх кандыдатаў і на выбарах падтрымалі той ці іншы блок.

Для паўнаты карціны епаходзілі на сацыялагічны даследаванні, праведзеныя па замове ЦК КПБ і ЦК КПСС. У сярэднім на Беларусі ў падтрымку партпарату выказаліся 8% апітаных, у падтрымку БНФ — 14%, ня мелі акрэсленае пазіцыі 78%. Па буйных гарадох вынікі апітаных былі крыху іншымі. У падтрымку партпарату тут выказаліся 5%, супраць — 48%; у падтрымку БНФ — 40%, супраць — 12%. Прыблізна 50% ня мелі пазіцыі. Такім чынам, калі 25% па рэспубліцы і калі 50% насельніцтва ў буйных гарадох ужо да выбараў выраіліся, за каго будучы галасавалі, а адпаведна на 75% і 50% былі схільныя кутчы да бейкоту выбараў. Гэтыя другія не даіравалі КПСС гэтакасама, як не даіравалі БНФ і БДБ.

І вось пачаўся першы этап выбарчай кампаніі — вылучэнне. І адразу выніліся ўсе «актывы» і «пасівы» БДБ і намінікатуры. Вынік — БДБ ўдалося вылучыць сваіх кандыдатаў толькі ў 150 акругах, як праіла, у буйных гарадох. Намінікатура ж работнікі мелі вылучэння на ўсех 310-ці тэрытарыяльных акругах, прычым калі 100 акругаў былі фактычна безальтэрнатывныя (1—3 кандыдаты, пры фактычным выключэнні альтэрнатывы апарату кандыдатаў з барацьбы. Тут і далей я сцяждома не закрэаю тых парушэнняў, іску і гвалту, якія дапусцілі акруговыя камісіі ў дачыненні да дэмакратычных кандыдатаў).

Вынікі першага туры выбараў адпавядалі нашым прагнозам. Шэсцера найбольш вядомых і актывных кандыдатаў ад БНФ былі абраны адразу ж. Адразу ж прайшла і

намінікатура, якая балатавалася па фактычна безальтэрнатывных акругах. Па астатніх акругах было абвешчана пазўторнае галасаванне. У дэакіі маейшых выйшлі, як праіла, прадстаўнікі БДБ, якія набралі па 35—40% галасоў, і намінікатуры. Што да незалежных кандыдатаў, дык яны з-за сваёй шматлікасці, раздробленасці ды жэпучнасці пазіцыяў набралі кожны пасакоку мізэрную колькасць галасоў і нібылі з барацьбы.

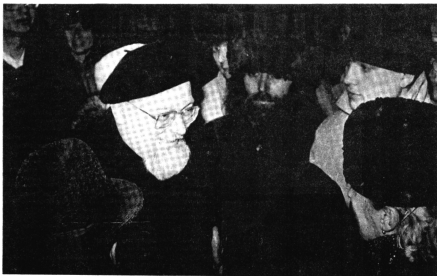
Перамога ў першым туры (кандыдаты БДБ там, дзе яны былі вылучаныя, набралі найбольшую колькасць галасоў) вынікала ў дэмакратычным аспрэдадзі гэціх выфарчых настрояў. Перавага над партыйнай намінікатурай ямалі у два разы давала ўпэўненнасць у поўнай перамозе. Далучалася, што частка тых 50—40% выбаршчыкаў, што аддалі свае галасы «незалежным» кандыдатам, ня прайдзе на пазўторнае галасаванне, а ўрэшце падзеішча прыкладна напалову. Але цяпер ужо існа, што мы неаданілі «актывы» ў партпаратным балансе. Наамінікатурыя кандыдаты шырока выкарыстоўвалі дзяржаўныя сродкі на подкуп выбаршчыкаў — масцілі дарогі, рамятавалі кватэры, будавалі піўныя яткі і г. д. Перад самым галасаваннем у афіцыйным друку пражанілася хваля дызынфармацыі і паклёну на Беларусі Народны Фронт, які, у сваю чаргу, ня меў магчымасцяў на гэта адказаць. Немалы ўплыў на пазыцыю часткі выбаршчыкаў аказалі падзеі ў Літве з іх інтэрпрэтацыяй у маскоўскіх ды мескіх сродках масавай інфармацыі. Не апошняю ролю адыгралі і махінацыі выбарчых камісіяў. Усё гэта прадвызначала вынікі другога туры выбараў.

(Далей глядзі стар. 7)

Вынікі выбараў у Менску і абласных Беларусі

(лічба — колькасць акругаў)

	Новыя выбары	БДБ	Вамізія	?
Менск	20	19	7	2
Менская вобласць	8	15	16	9
Берасцейская вобл.	11	6	20	7
Віцебская вобл.	10	7	21	6
Гомельская вобл.	12	4	22	12
Гродзенская вобл.	13	4	13	7
Магілёўская вобл.	7	3	21	7
Усяго:	80	60	120	50

(Пачатак на стар. 2)

афішэ Аляксандар НАДСОН

ВЯРТАНЬНЕ

дык яна ў сапраўднасці нават і не пачалася (гд. дакументальную аповесць К. Акулы «Змагарныя дарогі», Таронта, 1962), таму гаравышч пра «малодзга эсэсфускага лейтэнанта» даволі несумленна, асабліва калі гэтаму «лейтэнанту» не было нічч тады 18 гадоў.. Між іншым, я ня быў знаёмы з Францішкам Кушалец і ніколі ня бачыў яго. Гэта ня значыць, што я падаваўся з ашуканай, дадзенай аўтарам артыкулу. Спробы зрабіць нас сілком нямецкімі жаўнерамі ня мелі ялікага поспеху: ужо на трэці дзень пасля прыезду ў Францыю большасць з нас апынулася ў французскім лесе. Пасля прыйшлося некаторым з нас паяваць на фронце ў Італіі разам з альянтамі (у арміі ген. Андэрс), дзе, між іншым, я быў паранены. Там таксама многім з нас змянілі (афіцыйна) прозвішчы на выпадк, калі б нам прыйшлося папасціся ў нямецкі палон, або каб не пашкодзіць сваяком, якія засталіся пад нямецкай уладай. Пасля вайны я застаўся жыць у Англіі, дзе паступіў на матэматычнае аддзяленне Лёнданскага ўніверсітэту, атрымаўшы стыпендыю, якая прыслугоўвала мне, як вятрану вайны. Моцнае пачуццё нацыянальнай свядомасці не дазволіла паддацца спэкуле аддзяшчэнняў і інстытутнай дзейнасці ў чужым асяроддзі. Апрача гэтага я меў ішчаснае сустрэчч з нешматлікім чалавекам, афіцэр (наследзі біскупам) Чаславам Сіловічам, якімні сымтаром і палымнім беларускім патрыятам. Пад яго ўплывам у мяне нарадзілася жаданне пасвяціць жыццё ня службе Богу сярод свайго народу. Восемню 1953 я быў прыняты ў Грацкую Калегію ў Рыме, дзе між іншым у XVI—XVIII стагоддзях аучылася шмат беларусаў, будучых уніяцкіх святароў і біскупаў. Дарэчы, я ніколі ня быў у «Русікум» (хоча ня бачу, што ў гэтым было б дрэннага: «Русікум» зьяўляецца звычайнай духоўнай сямінарыяй, якіх многа ў Рыме). Не прыйшлося мне таксама вывучаць

тых цікавых, пералічаных аўтарам артыкулу дысцыплін: «скажкі з парашутам, валодаючае нажом, любой зброй (асабліва стральба на гук), бокс, барацьба і г. д.» Якое мусіў пацесць над такімі прадметамі, як лёгіка, метафізіка, псіхалёгія, тэака, тэадэака ня філзафскім факультэце; а пасля, на багаслоўскім, — маральнае, дагматычнае і пастырскае багаслоўе, гісторыя Царквы, Святое Пісанне Старога і Новага Завету, габрэйская мова... Між іншым, навука ў Рыме дала мне магчымасць здабыць добрую класічную адукацыю, якой я ня мог атрымаць на Бацькаўшчыне аднае яліма. Атрымаў святарскіх савецанні 23 лістапада 1958. У 1959 вернуўся ў Лёндан, дзе жыў да сённяшняга дня. Для інфармацыі хачу дадаць, што я не ўзначальваю «Аб'яднання Беларусаў у Вялікай Брытаніі».

Звычайна людзі, якім прыйшлося шмат перажыць у жыцці, маюць ялікую здольнасць зразумець іншых і спагадаць ім. Для іх немагчыма ўсё, што можа пасецць сярод людзей варожасць і нянавісць. Набольшым прыкладам для нас зьяўляецца Госпад Ісус Хрыстос, які маўіў за тых, што Яго распялілі. «Войча, прабаі ім, бо ням ня ведаюць, што чыніць». Беларускаму народу прыйшлося шмат перажыць на шляху свай гісторыі. І цяпер, у выніку Чарнібыльскай аварыі, ён стаіць перад сваім найцяжэйшым выпрабаваннем, канцэнтраваным у адной кропцы тым болістым страпнім, бо няведаным. У абліччы такога няшчасця нам трэба старацца залічыць старыя раны, а не раздражняць іх. Нам патрэбны дух узвешанага зразумлення, прабыччання і пакаяння.

Хочамні скончыць гэты кароткі ўспамін на добрай ноте. Я быў вельмі ўзрушаны сардэчнасцю і цеплыню, зь якой ням ўсюды сустракалі і прымаілі. Гэтую цеплыню, як нядаўражэйшы скорб, я павіў з сабою ў майм сэрцы.

Божа, блаславі Беларусь!

ЗАУТРА БЫЛІ ВЫБАРЫ

(Пачатак на стар. 5)

А вынікі такія:

кандыдатаў наміжклатуры (у асноўным тых, якія абавязалі себе дэмакратыі і прыхільнаскай кумерскай часты БНФ) прайшло каля 20-ці, кандыдатаў БДБ (у асноўным не БНФ-аў, а іх сяброў) — 54, «незалежных» кандыдатаў, бяз пэўных палітычных пазіцыяў (у асноўным — дырэктары прадпрыемстваў, лектары, настаўнікі) — 50.

У тых жа акрутах, дзе былі ануляваныя кандыдаты БНФ, сітуацыя складалася такім чынам:

калі ў 1-м туре за кандыдатаў

БНФ прагаласавала 35—40%, за наміжклатуру — 15—20%, за незалежных кандыдатаў (усіх разам узятых) — 40—50%.

то ў 2-м туре:

за БНФ — 40—49%, за наміжклатуру — 40—45%, 6—20% выбаршчынаў выкарысталі абодвух кандыдатаў. У выніку такога раскладу ў 80 акрутах будучы праймаючыя новыя выбары. Такім чынам, на сённяшні дзень у Вярхоўным Савете БССР з 360 месцаў заняты 280. Зіх іх 50 дэпутатаў — ад арганізацый грамадзян, інавалідаў і вэтэранаў; а

230 — абраныя па тэрытарыяльных акрутах. Склад гэтых 230 наступны: 120 — наміжклатуры работнікі, 60 — дэпутаты, якіх падтрымаў БДБ,

50 — дэпутаты, пазіцыі якіх на сённяшні дзень невядомыя.

З гэтага раскладу відаць, якое значэнне маюць палітычныя выбары. Ці 80 новых дэпутатаў далучацца да БДБ, і тады дэмакратычны блёк стане досыць уплывовым, ці да 120-ці стаўленцаў наміжклатуры далучацца ніхто, і тады наша рэспубліка канчаткова зойдзе ў тупік, за якога, магчыма, ужо ня будзе выйсця.

Алесь ЛУКАШУК

Прыапізм альбо Абрэжам гузікі на галіфе

Сон: падыходзіць Берня і прытэсца:

— Што тут у вас адбываецца?

— Ляўрэнцій Паўлавіч, мы голякі цяпер даведаліся, што пяцэдзесат гадоў назад адбывалася. А што цяпер — гадоў праз пяцэдзесат уведаем...

— З Сталіна сталі сяміячкі. Чалавечца са сямых развітавасца са сваім мінулым.

Маркс спрычвае. Мы рэдка разлітваемся за мінулым са сямых. Не часней, чым з болям, крыўдай, агіх-насьцю.

Самая частая эмоцыя — адсутнасць эмоцыі. Абываюцца — такіх са сямых рухаючы фактар гісторыі, як Інтэрэс і сакс.

Але ці здольнае чалавечца ўвогуле развітацца са сваім мінулым? Хіба макурты — чалавекі? Мы не развіталіся нішто з племяннічымі дадам. У пик развітага сацыялізму вучоны-этнограф па воля савецкага правазудздыя трыпці у апер і веў там назіранні. Сістэма ўзаемааднаснасцяў, іерархія каштоўнасцяў, табу, забароны ўварожаных будаўнікоў камунізму адпавядалі перабыт-набытчаным!

Мінулае пры сацыялізме не мінае? Яно не мінае ніколі. Гуту ішчыню кожны зьведвае на ўласнай скуру падруж пасьля заўважэння, на сьвет, калі сталёваа іголка прарэвае шпіталь і нам упершыню бачым востры, палачкі Коха і што там яшчэ. Так прараўнаецца памяць чалавечца пра паніжэнні, якія супаўсталі царства і карацтва.

Імунітэт альбо сьмерць — вызначвае дола і якасць выжывання. Якая патрабавася сьбіня, каб засьцерагчыся ад захворвання на сталінізм?

Абстрактнае пытаньне. Прыштэпкі робяць здаровым, а наша кроў перанасмечана прынцыпамі, якімі нельга паступіцца, мітамі, якіх апраўдваюць любыя сродкі, імунадэфіцытам дабрыні, культуры, маральнасці...

Чакаць абваўленьня крыві?

У 50-я ўжо чакалі: прыйдзе новыя пачаленне, не рабы, і тады... Прышцілі 70-я — і сталінізм пачаў адраджацца.

У 70-я якая не прыйшло да ўладзі новае пачаленне. Мы ператвараліся ў сьмерцездучыя прадэжы пад аздакамі верных левінаў першароднага сталініскага парту: кар'еры Бражнева і Суслава стартвалі якая ў 1937 годзе. А відама, што, чаму і ак усплываюць наверх у 1937-м.

Зарэз тых няма, а маладыя сталініцы ўвунь колькі плавае наверх.

Гэта нармальна. У арганізме ўвесь час жывуць вірусы ўскія халеры.

Салін з намі, бо ён усярэдзіне нас. Мы робім ішчыню тое, што не хацелі, каб рабілі нам, і па замкнёным коле лаб вяртэнца ўзросшым і магутным. Усе нашыя ворагі — сьмяротныя, барабача непрыміраа, а дзеля перамогі за цаной не пастаім. Каб сьмьіны разгон ла і разамкнуць кола, ёсць толькі адзін сродак — падбіць ворагаў сваіх.

Гэта маральны падыход — і таму безнадзейны. Колькі існуе чалавечца, чалавек лепшы не становіцца.

А чалавечца?

Праблема сталінізму — перш за ўсё палітычная, і вырашаць яе трэба палітычнымі сродкамі.

Аддаляюць палітыку ад маральнасці — гэта і ёсць сталінізм.

Пахуку мы спрачаемся, яны... Зноў: мы — яны, вораг — сьбарі.

Мы гэта яны. Гэта дыкуе спосабы

жыцьці. Якая паліна быць цывілізацыяна хадзі б настолькі, наколькі гэта даступна партыі. Таму да пачатку ёсць прапанова расшпіліць ці, каб было ім больш зразумела, абрэзаць гузікі на сталініскім галіфе, каб сямя яго змагло:

— абцягнута ў партыю і афіцыйна зарэгістраваць не;

— падбіць свае газэты часопісы, кнігі;

— праводзіць мітынгі, дэманстрацыі, паказальныя суды;

— і г. д.

Усё гэта яны маюць і робяць цяпер, толькі ў зашпіленых штанах пад выглядом сакратароў абкамаў, вэтэранаў, афіцэраў, інтэрруаў і ўсіх іншых жанскагаў. Дэлепожам ім агадзілі, і такі стрымтны не палісіе грамадзкую мараль, бо ўсё іх органы заштатіраваныя партрэтамі генералісцаў, а гэты сакс няўрад ужо зашківаць міногі.

Свабоднае аддзяненне — самая анты-сталініскаа форма. У дэмакратычных грамадзтвах гэта даўно зразумелі. У ФРГ дзейнічаюць знамяністы, у ЗША — камуністы, і што?

Прыапізм. Так у мадэрыскай энцыклапедыі называюцца прынцыпы паталягічнаа эрыкі пры адсутнасці сьмьсуальнай шпі, палавым акт пры гэтым адбываецца без аргуні і энкуляцыі. Апісана выпадкі прыпзіму псіхічнаа паходжанняа адначасова ў групы асоб.

Даўно, чаму гэты тэрмін дагэтуль ня ўжываючы ў гістарычных ашыяваах. Бель яго ўвогуле немагчыма растлумачыць шараг пачынаючы і зьяў, асабліва тых, якіх пачынаюца на літару «С».

Дэлепожам прыапістам!

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

На другім Усебеларускім Дэмакратычным Форуме, які адбыўся 24 сакавіка ў Менску створана «Дэмакратычная паліцыя» народных дэпутатаў БССР. Ініцыятарамі не сталі 20 менскіх дэпутатаў ад Беларускага Дэмакратычнага Бліску.

Зараз вырастае палітычная платформа «Дэмакратычнай паліцыі» Верхняўхоўнага Савета БССР. Платформа неабходна будзе агульнай для Дэмакратычнага прэса.

Абрам Я. 4 хараднітары «Дэмакратычнае паліцыя».

Шушчэвіч Станіслаў Станіслававіч, Голубеў Валерыя Федаравіч, Цімафееў Міхей Аляксандравіч, Трусаў Алег Анатольевіч.

Тэа для дэпутатаў: 34-26-37, з 15.00 да 17.00.

Паседжанні «Дэмакратычнай паліцыі» адбудуцца ў будынку Верхняўхоўнага Савета БССР з 18.30 ў пакоі № 150.

Хараднітар «Дэмакратычнай паліцыі» ў Верхняўхоўнага Савета БССР А. ТРУСАЎ.

Падзеі

У Менску ўзбуджана кримінальная справа супраць Юрыя Хадзькі — намесніка Старшын БНФ. Справу ўзбудзіла пракуратура Цэнтральнага раёну за арганізацыю несаконнага мітынгу «Чарнобыльскі шлях» і збору людзей каля будынка Беларускага тэлебачання 25 лютага гэтага года. Маркуцэца, што сьведзтва прачытаеца 2 месяцы. Доктару Ю. Хадзьку пагражае год зняволення альбо 2000 рублёў штрафу.

Лідары БНФ З. Пазыняк і Ю. Хадзька, а таксама С. Вітушка падлі ў сваім разважэнні газэты «Вачэрні Мінск», якія напярэдадні другога туру выбараў змяшчалі пакалёнічны артыкул «Запавядамі заклікаюцца хоры». Выказаецца думка, што гэты артыкул нямала паўплываў на невыбранне доктара Ю. Хадзькі і некаторых іншых сяброў БНФ народнымі дэпутатамі БССР.

Экалогія БНФ і БЭС распрацоўвае канцэпцыю Чорнай даты — чацвёртай гадавіны Чарнобыльскай катастрофы. Міркуецца, як летась на пляжы Леніна ў Менску, правесілі

26 красавіка гадыну маўчання, але спадучыя не з набыжніцтвам на адкрытай прасторы. Магчыма, у гэты дзень будзе наладжаны жывы ланцук смутку і пратэсту паміж атамнымі электрастанцыямі Прыбалтыкі, Украіны і Расіі — праз тэрыторыю Беларусі. Але канчатковага адказу, як будзе адзначана Чорная дата, нічога няма.

Робочыя набэлебавы фабрыкі з Маладзінца накіравалі Старшын БНФ «Адраджэнне» Зіноўю Пазыняку завіну наступнага зместу:

«Паважаны таварыш Пазыняк! Пасляем да вас свой боль і надзею, што Вы хоць чым-небудзь зможае дапамагчы нам і як Старшын БНФ, і як народны дэпутат.

Пасля трагедыі Чарнобыля на нашай фабрыку паступаюць атручаныя радыяцыйны драўнінастружакі і паліты з аб'яднанняў Румынаў і Мазыраў. Узровень забруджвання на гэтых палітах у некалькі разоў пераўзыхае нормы. Нікакая кантроль за гэтым няма. Ні ў кіраўніцтва рэспублікі, ні ў кіраўніцтва прадпрыемстваў ад гэтым не бачыць галава. З гэтай яна бачыць у нас. І кожную хвіліну мы атручваемся самі і атручваем нашых дзяцей — праз мала, якую мы выпускаем. Вінаватыя за гэта няма... У імя ўсёго святлага, каб наша жыва Беларусі, кожнай зможае, дапамажыце нам, беларусы Вас не забудуць ніколі».

Запіс падпіскалі 111 чалавек.

ЗВАРОТ

Мы, народныя дэпутаты Менскага гарадскога савету, заклікаем праставіць дэпутатскай групы «Дэмакратычная паліцыя» на платформе Беларускага Дэмакратычнага Бліску, які мае на мэце ўсталяванне рэальнай улады савету, забеспячэнне дэмакратычных пераўтварэнняў у ўсіх сферах жыцця горада і прымяненні інтарэсаў грамадзян над ведамамі.

Заклікаем усіх народных дэпутатаў Менскага гарадскога савету далучыцца да гэтай дзейнасці па «Дэмакратычнай паліцыі».

Паседжанні праходзяць у будынку Менгарвыканкаму ў пакоі № 205 па п'яніцэдках з 18.30.

Народныя дэпутаты Менскага гарадскога савету (усяго 35 подпісаў).

27 сакавіка 1990 г.

РАДЗІМА ТАМ, ДЗЕ СВАБОДА

Вось чаму мы называлі гэтак выданне: СВАБОДА.

Першая спроба выдаваць беларускую газету з такой назвай належыцца да пачатку XX стагоддзя. Тады пачынальнікі Беларускай руху Вацлаў Іваноўскі і Іван Луцкевіч з дапамогай сяброў на хутары Лябядка Літвінава павету адбілі першым нумар СВАБОДЫ. Але ўвесь нахалд (200 асобнікаў) арыштавала паліцыя. З тых часоў мінула без малаго 90 гадоў. А свабоды на Беларусі, бадай, ня сталі болей.

Вось чаму таксама мы называлі гэтак выданне: СВАБОДА.

СВАБОДА — гэта мяніны адраджэнскага руху, асэнсаванне стагоддзя і шляху Беларусі, невядамае беларускае гісторыя і культура. Гэта адбітак грамадскае думкі. Гэта здарэнне і артыкулы лепшых беларускіх публіцыстаў і літаратараў.

Усе, каму дарага і баліва справа адраджэння Беларусі, выспівайце, чытайце ды паширайце беларускую газету СВАБОДА.

Кошт аднаго нумару за перыскай — 30 кап., пяці нумароў — 1 руб. 50 кап., дзесяці нумароў — 3 руб.

Пробныя нумары дасілаюцца бесплатна.

Грошы й замовы прасім кіраваць на адрас: Бяліцкаму Аляксандру Віктаравічу, аўд. Францішка Скарыны, д. 3, п. 35, Менск, Беларусь, інд. 229600.

Усім, хто ахвотны распаўсюджаць у Менску беларускую газету СВАБОДА, раім звартацца па тэлефоне: 33-15-97 (Сяргей) і 34-42-78 (Алесь).

Рэдакцыя Беларускай газеты СВАБОДА здыме пымшаньне для сваёй працы. Неабходна адукацыя: тэлефон, балка ад цэнтру. Чысцель і парадок гарантуецца.

Шчыра дзякуем нашым суаўчыннікам спадарам Янку Сяўкоўчу ды Мікалаю Сеньку за фінансавую падтрымку БНФ «Адраджэнне».

Рэдакцыя СВАБОДЫ.

СВАБОДА

Atbildīgais par «Ziemeļlatvijas» beļļu pieļikumu beļļiekrieņu valodā M. Bagustovs

СВАБОДА. Беларуская газэта. Выданне Выбарчай камісіі: БНФ «Адраджэнне». Наш адрас: 220045, Менск, п/с 17. Тэлефакс (0172) 344278. Выпуск падрыхтаваў: А. Гуркоў, С. Дубавен, П. Жук. Здадана ў друк 9 красавіка 1990. Друкарня «Лісна» Заказ № 4, тир. 30000, кошт 30 кап.